

VYSVĚTLIVKY

9, 4 *čitanka Cornelia Nepota* — Cornelius Nepos, římský dějepisec v 1. stol. před n. l.

9, 32 *Themistokles* — státník a vojevůdce starověkého státu athénské v Řecku v 5. stol. před n. l.

15, 22 *plusquamperfectum* — slovesný tvar pro předminulý čas; zde jde o ilustraci Všetického charakteru, který zneužívá dobromyslné prostoty svých rodičů.

21, 2 *vystoupení v Národním* — v Národním domě v Prostějově byl v r. 1916 večer rytmiky a tance tanečnice Ervíny Kupferové. Wolkrova matka k němu měla úvodní proslov.

38, 12 *jako kdysi staří na hlavu Demosthenovu* — Demosthenes, nejslavnější řecký řečník ve 3. stol. před n. l., kterému v odměnu za práci pro vlast měl být slavnostně položen věnec na hlavu.

41, 9 *aorist* — slovesný tvar pro děj minulý a dokonaný, na př. ve staré řečtině nebo češtině.

41, 9 *optativ* — slovesný způsob vyjadřující přání nebo možnost děje.

51, 14 *česká státoprávní demokracie* — politická strana ze sklonku první světové války, reprezentující českou buržoasii a sdružující z dřívější doby stranu mladočeskou, lidovo-pokrokovou, realistickou a státoprávně pokrokovou.

51, 15 *Dr Stránský* — Dr Adolf Stránský (1855—1931) vytvořil na Moravě v r. 1908 stranu lidovo-pokrokovou, politicky reprezentující buržoasii, pokrokovější však, než byli mladočeši v Čechách, což se jevílo i v boji strany proti klerikalismu. Ke konci první světové války se Stránský stal mluvčím české státoprávní demokracie (viz předchozí vysvětlivku).

56, 10 *politisch verdächtig* — politicky podezřelý, označení, jímž byly ve vojenských a úředních výkazech poznamenány osoby nespolehlivé s hlediska rakouské monarchie.

71, 4 *valčík z »Princezen dolarových«* — Dolarová princezna, opereta od německého skladatele Lea Falla, populární na našich scénách na přelomu století.

74, 25 *Lidové noviny* — deník vydávaný Dr Stránským (viz výše) od r. 1893 v Brně.

77, 14 *Wilde* — Oscar W. (1856—1900), anglický spisovatel, oblíbený autor Wolkrova otce. Wolkra zaujal hlavně svou uměleckou metodu, založenou na paradoxu.

- 85, 17 *Zlatá Praha* — obrázkový týdeník v l. 1884—1930.
- 88, 34 *recituje z »Cyrana«* — Cyrano de Bergerac, drama francouzského spisovatele Edmonda Rostanda (1864—1918).
- 88, 36 *motto k jedné Hlaváčkově básni* — Karel Hlaváček (1874—1898), představitel českého básnictví dekadentního, zde především jako autor sbírek *Pozdě k ránu* a *Mstivá kantiléna*.
- 98, 36 *v Staviteli Solnessovi* — Stavitel Solness, drama norského spisovatele Henrika Ibsena (1828—1906). V povídce jde o určitou motivickou i myšlenkovou dobu, ne sice v ústředním Ibsenově konfliktu mezi stářím a mládím, ale ve vztahu mezi jednotlivcem a společností.
- 111, 21 *jak Šrámek říká* — míní se Fráňa Šrámek (1877—1952), v té době autor sbírek *Života bído*, *přec tě mám rád*, *Modrý a rudý*, *Splav* a *dramat Červen*, *Léto*, oblíbený tehdejší mládeží pro svoje přilnutí k přírodě a soustředění na smyslové radosti člověka.
- 123, 13 *misogyn* — nepřítel žen.
- 138, 28 *nahmátl Komedianty* — *Komedianti*, opera italského skladatele Rugierra Leoncavalla; zde jde o klavírní výtaž.
- 140, 19/20 *Baudelaire, Hlaváček, Šrámek* — Charles Baudelaire (1821—1847), představitel francouzské poesie, k jehož příkladu se přihlásilo české dekadentní básnictví; Karel Hlaváček viz vysv. ke str. 88; Fráňa Šrámek viz vysv. ke str. 111.
- 140, 24 *četla »Pana«* — *Pan*, román norského spisovatele Knuta Pedersena *Hamsuna* (1859—1952), autora, který lákal generaci z počátku století svým anarchistickým odporem k měšťáctví a obdivem k přírodě; vývoj *Hamsunův* skončil u fašismu.
- 141, 21 *Jedenácté přikázání* — veselohra českého dramatika F. F. Šamberka (1839—1903), oblíbená na ochotnických scénách.
- 142, 4 *s Heydukem* — Adolf Heyduk (1835—1923), český básník, jehož poesie byla ve své době velmi známá. Zmínka o něm ilustruje kulturní úroveň těch venkovských pracovníků, kteří ulpívali na kulturních obzorech z dob svých školních let.
- 148, 16/17 *V poledním lese, kdo miluje, srdce své neumese* — citát z básně Fráni Šrámka *Splav* ze sbírky téhož jména.
- 160, 23 *libelula* — vážka.
- 168, 16 *Pískulák*, také *Pistulák* — označení pro ponocného, kterých se užívalo ve *Wolkrově* rodině.
- 173, 10 *Joris Karl Huysmans v knize »Na ruby«* — J. K. Huysmans (1848—1907), francouzský romanopisec, v jehož románě *Na ruby*

je vysloven jeho vývojový přelom od naturalismu k symbolismu a mystice.

174, 3 *Ot. Březina* — Motto je z básně *Umění* ze sbírky *Tajemné dálky*.

206, 13 *o bohu Heliu* — Helios, řecký bůh slunce.

254, 3 *Cicero* — římský řečník v 1. stol. před n. l. Citát je z jeho filosofického spisu *De finibus bonorum et malorum* II, 45.

255, 3 *K. Leger* — Karel Leger (1859—1934), český spisovatel. Citát je z básně *Krajina* ze sbírky *Zapomenuté sny*.

256, 5 *Maurice Maeterlinck* — vlámský spisovatel (1862—1949), představitel symbolismu, oblíbený autor *Wolkrova otce*. Měl vliv na *Wolkrova mladistvou literární tvorbu*, hlavně v oblasti dramatu.

256, 27 *Oscar Wilde* — viz vysv. ke str. 77.

262, 3 *Miluška* — dívka, již *Wolker* věnoval řadu mladistvých básní, viz *Spisy Jiřího Wolkra III*.

264, 22 *do dohodových zemí* — za první světové války Anglie, Francie, Rusko, Itálie, později USA a jiné státy. Po světové válce se dohodovými zeměmi rozumějí především Anglie, Francie, USA.

265, 5 *Thompson Seton* — zakladatel skautingu v Americe (1860 až 1946). Jeho pedagogické zásady vycházely z názoru, že život v přírodě může zachránit lidstvo před úpadkem. Ve skautské teorii vytvářel jakési evangelium duchovního života a odvracel se od historické a společenské problematiky.

269, 24 *Paul Verlaine ve »Vdovcových zápiscích«* — P. Verlaine (1844—1896), francouzský básník. *Vdovcovy zápisky* jsou psány prózou.

270, 4 *Machar* — Josef Svatopluk Machar (1864—1942), český básník a prozaik, na přelomu století v čele našeho realistického písemnictví jako kritik buržoasie. Zde připomenuto zejména jeho ostré stanovisko protiklerikální, až protikřesťanské a s hořkostí konstatován jeho vývoj od společenského kritika k oficiálnímu hodnostáři.

270, 13 *Šrámek a Neumann* — *Wolker* vyslovuje obdiv k nové české literární generaci pro její odpor k dekadentní úpadkovosti, k měšťáctví, k válečnému vraždění a pro její lásku k životu a přírodě.

270, 14 *Frič* — Josef Frič, autor básnické knihy *Umělé květiny*; jeden z mladých českých poválečných básníků.

270, 35/36 *Homér, Shakespeare, Goethe, Ibsen* — Homér, jako tvůrce *Iliady* a *Odyseje* největší básník starověkého Řecka; William Shakespeare (1564—1616), vrcholný představitel písemnictví anglického a světové literatury dramatické; Johann Wolfgang Goethe

(1749—1832), nejvýznamnější básnický zjev literatury německé; Henrik Ibsen (1828—1906); vynikající dramatik norský (viz i vysv. ke str. 98) — všichni zde připomenuti jako vrcholní zástupci jednotlivých národních kultur a hlavně jako mluvčí celých lidských epoch.

271, 3 *Leonardo da Vinci* — italský malíř (1452—1519), sochař, stavitel a učenec, který vědeckým bádáním o anatomii a perspektivě založil moderní teorii malířství, které do té doby bylo neschopno řešit problém třetího rozměru na ploše.

271, 6 *Cyril a Metoděj* — slovanští věrozvěsti, kteří v 9. stol. přinesli do našich zemí z východu křesťanství a s ním kulturu s prvky byzantskými.

271, 8 *Havlíček* — Karel Havlíček Borovský (1821—1856), český básník a žurnalista, zde připomenut především jako satirik despotie církevní a světské.

271, 9 *úšklebky encyklopedistické* — encyklopedisté, francouzští filosofové a vědci na konci 18. stol., bojující za pokrokový vědecký světový názor.

271, 10 *André Chénier* — francouzský klasicisující básník (1762 až 1794). Přivlastňovali si ho však jako svého předchůdce francouzští romantikové, jimž bylo blízké jeho křesťanské citění. Ve Wolkrově úvaze dochází k omylu v časovém zařazení básníka.

271, 12 *Schönberg* — Arnold Schönberg (1874—1951), zakladatel reakčního směru v současné západní hudbě, systému dvanáctitónového a atonálního. Schönberg a jemu podobní skladatelé v praxi doporučují současné znění libovolných tónů chromatické stupnice, bez ohledu na jejich příslušnost k tónině. V melodii zavrhuje opakování a staví melodie na »nekonečném rozvíjení«. Je to hudba komponovaná jen pro hrstku hudebních znalců.

271, 13 *Ravel* — Maurice Ravel (1875—1937), francouzský hudební skladatel, představitel hudebního impresionismu, který zavrhl klasické kompoziční formy.

271, 14 *Mozart a Haydn* — Wolfgang Amadeus Mozart (1756 až 1791) a Josef Haydn (1732—1809), oba němečtí hudební skladatelé, zde připomenuti jako vrcholné zjevy klasické hudby.

271, 15 *syrinx* — hudební nástroj starých Řeků, vlastně pastýřská píšťala.

271, 18 *Cézanne* — Paul Cézanne (1838—1906), francouzský malíř, zde uveden jako umělec, kterýrazil současnému malířství nové cesty, čímž se odůvodňuje Wolkrova analogie Cézanna a Leonarda da Vinci.

271, 21 *chorál gregoriánský* — bohoslužebný zpěv ze středověku, zpíváný jednohlasně.

271, 23 *Janáček* — Leoš Janáček (1854—1928), hudební skladatel. Wolkrova poznámka vychází z toho, že Janáček jen zřídka používal vícehlasých zpěvních ensemblů, což je způsob výrazově bližší gregoriánskému chorálu než na př. Smetanovým mnohohlasým operním souborům.

271, 35 *k víře Oscara Wilda, ... v žaláři readingském* — Oscar Wilde (viz i vysv. ke str. 77) byl na sklonku života odsouzen do vězení, kde došlo k jeho zásadnímu myšlenkovému přerodu od životních výstřelků k pokoře a prostotě.

272, 15 *poražení theorie Kant-Laplaceovy* — theorie německého filosofa Kanta (1724—1804), propracovaná francouzským astronomem Laplaceem (1749—1827), vysvětlující vznik a vývoj hvězdné soustavy.

277, 2/3 *úkolem skautingu jest vycvičiti mládež, aby se z ní stali dobří vojáci* — narážka připomínající teorii anglického organizátora skautingu Baden-Powella (viz i vysv. ke str. 345), která měla charakter militaristický.

291, 2 *amor* (lat.) — láska.

291, 2 *αμμορος* (řec. amoros) — hořký, trpký.

295, 24 *Rémy de Gourmont* — francouzský spisovatel (1858—1915), stoupenec symbolismu, u nás obdivovaný dekadentními básníky. Typ mnohostranného umělce diletanta, estéta.

296, 27 *dramatis personae* — osoby dramatu.

298, 3 *České srdce* — sdružení, které bylo založeno z podnětu spisovatelky Růženy Svobodové v r. 1917. Jeho úkolem bylo pečovat o obyvatelstvo, hlavně děti, strádající hladem.

298, 14 *Straussova opereta* — jde pravděpodobně o operetu německého skladatele Oscara Strausse (* 1870) *Rund um die Liebe*.

298, 19 *Janáčková Její pastorkyně* — opera Leoše Janáčka (viz vysv. ke str. 271), provedená po prvé v Brně r. 1894, v r. 1918 hraná ve Vídni v německém překladu pod jménem *Jenufa*.

298, 27 *Wiener Strizzi* — zde ve smyslu vídeňský floutek.

303, 9 *Otec na vojně* — Wolkrův otec Ferdinand Wolker byl za první světové války povolán 15. srpna 1915 k vojenské službě a přidělen k pěšímu pluku zeměbranceckému v Olomouci. Byl však vyreklamován.

303, 14 *pojímati život taký, jaký jest (Voltaire)* — citát podle závěru spisu *Candide* («Il faut cultiver son jardin») od francouzského racionalistického spisovatele a filosofa Voltaira (1694—1778).

303, 17 *Letošní mne docela nic neosvěžily*. — Prázdniny v r. 1915 trávil Wolker na Svatém Kopečku u Olomouce v ustavičném neklidu, neboť jeho otci hrozilo, že bude povolán k vojenské službě.

303, 27 *Veni sancte* — Přijď, Duchu svatý! Zpěv při katolických bohoslužbách, podle něhož nazvána slavnostní mše, která bývala na začátku školního roku.

304, 1/2 *Třídním máme Kamenáře* — Jan Kamenář, překladatel německých klasiků a Hanse Sachse, profesor češtiny a němčiny na prostějovském gymnasiu. Wolkra učil v kvartě, kvintě a sextě.

304, 3 u *Mrázků* — Mrázkovi byli Wolkrovi příbuzní.

304, 11 s *Konvalinkou* — Wolkrův kamarád Alois Konvalinka.

304, 22 k *Bučkovi* — J. F. Buček, nakladatel v Prostějově.

304, 27 *Karel Kreplů* — Wolkrův kamarád z gymnasia.

305, 4 *eloquentia* (lat.) — výmluvnost, zde Wolker asi myslí na své příští povolání právnické.

305, 6 *jsou dva druhy všedních lidí (Idiot)* — parafráze úvahy ve IV. díle románu *Idiot* ruského spisovatele F. M. Dostojevského.

305, 13 u *Machnerů* — matka básníkovy otce Františka Wolkrová se po smrti svého muže provdala po druhé za Jana Machnera. Bydlili v Držovské ulici v Prostějově. Jejich dům byl pro Wolkra od dětství cílem radostných návštěv.

305, 14 *stařeček* — Jan Machner, druhý muž Wolkrový babičky.

305, 14 *Poldík*, 305, 16 *Věra* — synovec a neteř Jiřího Wolkra.

305, 16/17 *vyšel jsem k Dosedělům* — Dosedělovi byli Wolkrovi příbuzní.

306, 9 u *stařenky* — u babičky Machnerové.

306, 10 *Eda byl zajat* — Eduard Machner, syn Wolkrový babičky z jejího druhého manželství, byl na počátku války odveden a v r. 1915 se octl v ruském zajetí. Wolker k němu velice lnul zejména pro jeho hudební zájmy.

306, 26 *J. Wolf* — Jan Wolf, Wolkrův přítel, o dva roky starší, studující reálky.

306, 26 *J. Krepl* — bratří Kreplové, Miloš a Jaroš, studující reálky, Wolkrovi přátelé, s nimiž se vydával na své oblíbené večerní toulky.

306, 28 *Sekanina* — Ivan Sekanina, Wolkrův přítel od studentských let. Žil v Prostějově v rodině svého strýce F. R. Reichstädtra. Oba si ve společných rozhovorech tříbili své politické názory, až nakonec oba našli své místo po boku dělnické třídy.

307, 2 *Vajgl* — v těsnopise psáno foneticky, ve skutečnosti Feigel, Wolkrův kamarád.

- 307, 17 *Bárta* — Wolkrův kamarád z gymnasia.
- 307, 21/22 *Aurea prima sata est aetas, quae vindice nullo sponte sua* — Zlatý vzešel nejprve věk, kdy zákona, soudce člověk byl prost a od sebe sám ctil věrnost a právo. Citát z díla latinského básníka Ovidia Proměny. (Překlad F. Stiebitze.)
- 308, 19 *brněnské* — miní se brněnské české divadlo, které pořádalo do Prostějova zájezdy.
- 308, 21 *Salambo* — román francouzského spisovatele Gustava Flauberta (1821—1880), Wolker měl ve své knihovně český překlad.
- 309, 10 *Života bído — jak tě mám rád!* — Wolker naznačuje své duševní rozpoložení parafrází názvu básnické sbírky Fráni Šrámka *Života bído, přec tě mám rád*.
- 310, 29 *Kolín... jako před pěti lety* — vzpomínka na návštěvu města, k níž došlo při Wolkrově cestě na kole z Prostějova do Prahy, kterou podnikl se svým otcem o prázdninách v r. 1911.
- 310, 32 *v kostele Bílkovy dřevorezby* — křížová cesta v gotickém chrámu sv. Bartoloměje od Františka Bílka.
- 310, 33 *socha Husova* — Husův pomník od Františka Bílka.
- 311, 8 *chrám sv. Barbory* — gotický chrám ze XIV. stol.
- 311, 10 *pán ze Zubří* — připomínka šlechtického rodu, který měl na erbů obraz zubra.
- 311, 14 *Macharova »Nemocnice«* — kniha J. S. Machara (viz i vysv. ke str. 270) *Nemocnice* z r. 1914, která na prvních stránkách líčí bezútešnost nemocničního prostředí.
- 312, 11 *Deml*, a dále v textu vzpomnutí *Srnec, Hoppe, Holý, bratři Mikýskové, Čáslavský, Peška, Suchánek, Neudörfel, Žižka, Wolf, Masojídek, Pšenička, Motyčka* — účastníci tábora.
- 312, 11 *Svojsík* — Antonín B. Svojsík (1876—1938), středoškolský profesor, zakladatel a propagátor skautingu u nás; tábor, kterého se Wolker zúčastnil, byl první skautský tábor v Čechách.
- 312, 12 *Okrouhlice*, a dále uvedená *Krásná Hora, Bratroňov, Vorlovy, Kojkovičky, Loskoty, Bezděkov, Kejšlice, Hněvkovice* — obce v okolí skautského tábora, který byl ve Vorlovských lesích nedaleko zříceniny hradu Lipnice u Havlíčkova Brodu. Adresa tábora byla původně: skautský tábor u Bratroňova, p. p. Krásná Hora u Němického Brodu, pak změněna: skautský tábor u Vorlové, p. p. Lipnice.
- 316, 24 *Borůvka* — Wolkrův kamarád Přemysl Borůvka, v jehož rodině bydlil Wolker v Praze v prvním roce svých studií na vysoké škole.

- 318, 2 *Poe* — Edgar Allan Poe (1809—1849), americký spisovatel hrůzostrašných příběhů.
- 318, 35 *Lipnice* — hrad u Humpolce ze 13. stol.
- 319, 23 *Šimeček* — Wolkrův kamarád v Prostějově. Wolker jednal s prof. Svojsíkem v prvních dnech svého táborového pobytu o jeho dodatečné přijetí do tábora.
- 319, 30 *tatínek... do listopadu vyreklamován* — viz vysv. ke str. 303.
- 320, 24 *Sušek* — přezdívka účastníka tábora Suchánka.
- 321, 4 *wigwam* — původně indiánská chýše, pak jakékoliv obydlí, zde stan.
- 321, 31 *Cyrano* — francouzské drama Edmonda Rostanda (viz i vysv. ke str. 88). Wolker znal Cyrana již v dětství a recitoval z něho pasáže při různých slavnostech v Prostějově.
- 331, 19 *Baudelairovy Básně v próze* — Wolker měl ve své knihovně sbírku Básně v próze Charles Baudelaira (viz i vysv. ke str. 140) v překladu Hanuše Jelínka z Ottovy Světové knihovny.
- 335, 12 *Silění* — v řeckém bájesloví démoni vodstva, sídlící u pramenů a řek.
- 335, 35 *Sova v jedné básni* — pravděpodobně jde o báseň Antonína Sovy Díky hudci ze sbírky Ještě jednou se vrátíme.
- 337, 19 *Arnim Svojsík* — Gustav Arnim Svojsík (1879—1940), operní pěvec, barytonista.
- 340, 24 *smuteční chór z Troubadoura* — Troubadour, tragická opera italského skladatele Giuseppe Verdiho.
- 342, 9 *Weigner* — Karel Weigner (1874—1937), český profesor anatomie, autor četných speciálních studií a obecných příruček anatomie.
- 342, 12 *druhotřídní zkouška* — skautská zkouška, povyšující skautského nováčka do hodnosti skauta druhotřídního; zkouška prvotřídní pak povyšovala na skauta prvotřídního.
- 343, 7 *momenty ze Zolovy Práce* — v románě Práce od francouzského spisovatele Emila Zoly (1840—1902) je líčena zoufalá situace dělnictva v jeho době.
- 343, 7/8 *Vzpomínám také na svého ubohého strýce Edu* — viz vysv. ke str. 306.
- 343, 34 *chopil se »Základů«* — Základy junáctví, kniha A. B. Svojsíka, sepsaná jako návod ke skautské výchově v duchu zásad Baden-Powella (viz vysv. ke str. 277 a 312) v r. 1912.
- 344, 20 *jako tenkrát v Schönbergu* — Schönberg, Šumperk, kde

Wolker strávil prázdniny v r. 1913 a 1914 v rodině učitele Kaspara, aby se naučil němčině.

345, 34 o *Powellovi* — Baden-Powell (1857—1941), anglický zakladatel skautingu (viz vysv. ke str. 277).

345, 34 o *Setonovi* — viz vysv. ke str. 265.

348, 13 při *dolní terci* — v šermu směr útoku zleva doprava.

348, 14/15 *sekundou přes prsa* — v šermu útok zdola nahoru.

350, 35 *Památne je zvláště Karlem Borovským* — v Havlíčkově (dříve Německém) Brodě studoval a působil Karel Havlíček. Odtud byl odvezen v noci 16. prosince 1851 do Brixenu.

351, 13 *svolení k Praze* — Wolker se chystal po skončení táborového pobytu strávit několik dní v Praze s přítelem Demlem.

357, 3 četl *»Giocondus D'Annunziovu* — La Gioconda, drama italského spisovatele Gabriela D'Annunzia (1860—1938). Wolker četl český překlad.

359, 4 *měl jsem animo* — byl jsem vzrušen.

360, 11 *Želiv* — obec s proslulým klášteřem z 12. stol.

360, 32 *Orlík* — rozvaliny hradu nedaleko Lipnice.

366, 32 za *zvuků »Dalibora«* — Dalibor, opera Bedřicha Smetany.

366, 33 *Čejov*, dále zmíněné *Dolní město* a *Bystrá* — obce při cestě ze Světlé nad Sázavou do Humpolce.

372, 3/4 *tábořím uprostřed zelených lesů* — tábor v r. 1917 byl v lesích u Lipnice jako v r. 1916. Adresa: skautský tábor u Lipnice, via Světlá nad Sázavou.

372, 6 *loni bylo mi vše tak těžké* — Wolker vzpomíná na obtíže a vlastní nezkušenost za svého prvního táborového pobytu v r. 1916 (viz Táborový deník).

372, 21 *profesor* — A. B. Svojsík (viz vysv. ke str. 312).

372, 22 *Borůvka* — viz vysv. ke str. 316.

372, 24 *Wichterle*, dále jmenován *Karel* nebo *K. W.* — Wolkrův spolužák z prostějovského gymnasia.

373, 2 *wigwam* — viz vysv. ke str. 321.

372, 8 z *Dumasova románu »Tři mušketýři«* — Alexander Dumas (1803—1870), francouzský romanopisec a dramatik.

374, 10 *po svatokopeckém lese* — na Svatém Kopečku, kde měli rodiče Wolkrovy matky vilu, trávil Wolker v dětství celé jaro a léto, v letech školních každé prázdniny.

376, 4 *profesor byl povolán... do Prahy* — A. B. Svojsík jel do Prahy vyjednávat o aprovisaci pro tábor.

385, 12 *Z Junáka, z vašeho rozkošného článku* — v časopise Junák

II, 1916, 8 (15. září), 113—115 byl otištěn článek Na poslední hlídce, Wolkrův prozaický literární debut (viz zde str. 369).

385, 18/19 *I do němčiny přeložen*. — překlad článku Na poslední hlídce otištěn v časopise Der Pfadfinder.

386, 4 *hlaváčkovskou, dekadentní náladu* — pocit životní unavenosti, představy vyděděnců ze života; Karel Hlaváček viz vysv. ke str. 88.

389, 8 *O Rusové, jak jste nás sklamali!* — narážka na rozpad ruské fronty za první světové války. Pod vlivem oficiální interpretace ruských poměrů a z nedostatku znalostí ruského společenskohistorického vývoje jde o nepochopení významu událostí v Rusku.

391, 13 *Poe* — viz vysv. ke str. 318.

393, 7/8 *Si sepulcrum amicae visitarem, curas meas aliquantulum fere levatas*. (snad levarem? — lat.) — Kdybych navštívil hrob své přítelkyně, jistě bych aspoň poněkud ulevil svým trýzním.

395, 6 *vzal jsem si Quichota* — Don Quichote de la Mancha, román španělského spisovatele Cervantesa (1547—1616).

396, 9 *vykládal jsem Ewersovu povídku* — Heinz Ewers (1871 až 1943), německý spisovatel fantastických próz se zálibou v abnormálních duševních zjevech.

397, 16 *pan Stránský* — bratr Julie Svojsíkové, ženy profesora A. B. Svojsíka.

398, 8/9 *madrigaly* — druh lyrických písní.

399, 27 *ke Svitavským* — rodina Svitavských v Brně byla spřízněna s rodinou Wichterlovou v Prostějově.

401, 6 *vale Maria* — sbohem, Marie!

401, 7 *valeret* — zde pravděpodobně ve smyslu: a jí by se jistě i dál dobře dařilo.

401, 17 *jdu na jatky* — narážka na nebezpečí, že Wolker půjde na frontu; u válečného odvodu byl Wolker v listopadu 1917, pak absolvoval v Hranicích studentský vojenský kurs, ale od vojenské povinnosti byl osvobozen.

401, 28 *Dixi et salvavi animam meam*. — *Řekl jsem a spasil jsem svou duši*. Pozměněný citát z proroka Ezechiela, kap. 3, verš 19.

440, 22 *Schönberg* — viz vysv. ke str. 344.